

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

شماره مجلد: ۸۰۴۰۰

نیان نویش نامی: ۱۳۹۷/۳/۲۷

چگونگی ارزیابی کیفیت زندگی در بین روستائیان

(مطالعه موردی: شهرستان زنجان)

منیژه کرمی^۱. حسین آگهی^۲

۱- کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه رازی، کرمانشاه

۲- دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه

manijehkarami69@gmail.com

چکیده

تاکنون چارچوب جامع و واحدی برای سنجش کیفیت زندگی بصورت کل گرایانه ارائه نشده است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی دیدگاه‌های روستائیان نسبت به کیفیت زندگی در شهرستان زنجان، به روش گراندد تئوری طرح و انجام شد. جامعه مطالعه شده در این پژوهش را روستائیان شهرستان زنجان تشکیل دادند. ۲۲ نفر از افراد مطلع به روش گلوله‌برفی شناسایی شدند. داده‌ها به روش مصاحبه نیمه ساختارمند و مشاهده مستقیم جمع‌آوری شدند. جهت تحلیل داده‌های پژوهش، از روش کدگذاری سه مرحله‌ای بهره گرفته شد. در مرحله اول که کدگذاری باز است، مفاهیم مهم از مصاحبه‌ها استخراج شد. در مرحله دوم که کدگذاری محوری است از تلخیص مفاهیم مقولات مهم بیرون کشیده شد که تعداد آن‌ها ۲۵ مقوله بود و مقولات محوری در الگوی پارادایم جایگذاری شد. در مرحله سوم که کدگذاری انتخابی است مقوله هسته تحت عنوان "پایین بودن کیفیت زندگی روستایی" استخراج شد. این مقوله تمام مقولات دیگر را شامل می‌شود.

کلمات کلیدی: گراندد تئوری، کیفیت زندگی، روستا، شهرستان زنجان

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

۱- مقدمه

کیفیت زندگی به عنوان فرم محیط و احساس و ارزشیابی افراد از فرم محیط تعریف می‌شود. کیفیت زندگی مفهومی چندوجهی، نسبی، متأثر از زمان و مکان و ارزش‌های فردی و اجتماعی است. آنچه در زمینه روستا و کیفیت زندگی روستایی مهم می‌باشد کاهش محرومیت جغرافیایی و دسترسی به حداقل‌های زندگی است (کرمی، ۱۳۹۶؛ ۱۴). کیفیت زندگی روستایی تحت عنوان چگونگی شرایط و وضعیت عینی زندگی روستائیان تعریف می‌شود (پال و کومار، ۲۰۰۵؛ ۱۹). کیفیت زندگی در دهه‌های اخیر یکی از مهم‌ترین موضوعات مورد توجه در علوم مختلف بوده است که از آن، جهت سنجش پارامترهای توسعه اقتصادی- اجتماعی و بهبود سطح زندگی استفاده می‌شود (حریرچی و همکاران، ۱۳۸۸؛ ۳). بیشتر محققان بر این باورند که کیفیت زندگی بسیاری از نیازهای اساسی نظیر آب، غذا، مسکن، امنیت، در دسترس بودن امکانات، آزادی عمل و زندگی در یک محیط مطلوب را شامل می‌شود (فرهانی و رستم خانی، ۱۳۹۱؛ ۱۹۷).

ایران در سال ۲۰۰۷ در میان ۱۹۴ کشور دنیا از نظر کیفیت زندگی، رتبه ۱۹۰ را داشته است (عنبری، ۱۳۸۹؛ ۱۷۴). تفاوت معناداری بین کیفیت زندگی در مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری وجود دارد. در چند سده اخیر به دلیل رشد صنعت و فناوری در جهان، عقب ماندگی در مناطق روستایی تشدید شده است به طوری که ۶۳ درصد از کل فقر جهانی متعلق به مناطق روستایی است. با وجود کاهش فقر مطلق در ایران، اما فقر نسبی به خصوص در مناطق روستایی افزایش یافته است (حیدری، ۱۳۹۰؛ ۵۱). علاوه بر این پایین بودن سطح زندگی در مناطق روستایی منجر به تشدید مهاجرت روستا به شهر، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، حاشیه نشینی شهری و از دست دادن نیروی کار کشاورزی نیز شده است (کرمی، ۱۳۹۶؛ ۹). هدف اصلی برنامه‌های توسعه روستایی بهبود کیفیت زندگی است که پیش شرط اصلی آن فراهم ساختن شرایط مناسب برای زندگی است. شرایط کیفیت زندگی در مناطق روستایی بیشتر تحت تاثیر عوامل طبیعی نظیر نحوه استقرار و تیپ روستاهای ناقش ناهمواری‌ها در شبکه‌های دسترسی و شبکه‌های زیر بنایی، نقش ناهمواری‌ها در معیشت روستایی و ... است. در مناطق روستایی عوامل طبیعی بر کیفیت زندگی تاثیر مستقیمی دارند و شرایط انسانی از طریق برنامه‌ریزی‌ها جهت ارتقای کیفیت زندگی، منجر به کاهش تاثیر ناملایمت‌های طبیعی می‌شود (میرزائیان و همکاران، ۱۳۹۵؛ ۲).

کیفیت زندگی در دهه‌های اخیر به اصلی‌ترین هدف اجتماعی کشورها تبدیل شده است و شناخت و اندازه‌گیری آن از اهداف عمده محققان، دولتها، برنامه‌ریزان و بسیاری از رشته‌ها می‌باشد. کیفیت زندگی مفهوم چندبعدی است که متکی به شاخص‌های عینی و ذهنی است. شاخص‌های ذهنی شامل ادراکات، ارزیابی‌ها و رضایت ساکنان از زندگی است، در حالی که شاخص‌های عینی مربوط به حقایق قابل مشاهده هستند (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۳؛ ۲). کیفیت زندگی در رشته‌ها و علوم مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد که منجر به ایجاد تنوع در مدل‌های کیفیت زندگی شده است. با توجه به اینکه کیفیت زندگی مفهومی پیچیده است، بسیاری از دانشمندان از ارائه تعریف جامع از آن ناتوان هستند. در تعریف کیفیت زندگی به دلیل تنوع اندیشه‌ها، رویکردها و بار ارزشی، هر کس تعریف خاصی از کیفیت زندگی و رفاه دارد و کیفیت زندگی معانی متفاوتی دارد. کیفیت زندگی به دلیل پیچیدگی نیازهای انسان و تنوع این نیازها در فرهنگ‌ها، سیستم‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مفهومی بسیار گسترده دارد. آنچه که عیان است این است که کیفیت زندگی افراد بدون در نظر گرفتن ذهنیت‌های آن‌ها نسبت به زندگی، غیر قابل سنجش هست. چرا که شاخص‌های عینی از قابلیت اطمینان کمتری جهت سنجش کیفیت زندگی برخوردارند (کوهشاپی و همکاران، ۱۳۹۵؛ ۲۲۵-۲۲۲). تاکنون چارچوب جامع و واحدی برای سنجش کیفیت زندگی بصورت کل گرایانه ارائه نشده است (شهرخی ساردو و نوری پور، ۱۳۹۴؛ ۲۳). با دانستن این نکته که روستائیان در کم متفاوتی از کیفیت زندگی دارند، شناسایی انتظارات و دیدگاه‌های روستائیان نسبت به کیفیت زندگی برای ساختن چارچوبی کارآتر برای این سازه ضرورت دارد. علاوه بر این، بررسی کیفیت زندگی در روستاهای کمتر مورد توجه بوده است و یا غالباً یا دیدگاه اقتصادی

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

مورد توجه قرار گرفته است. از اینرو پژوهش حاضر با هدف بررسی چگونگی ارزیابی کیفیت زندگی از دیدگاه روستائیان شهرستان زنجان طرح و انجام گردید. به نظر می‌رسد در منطقه شهرستان زنجان، این مطالعه با روش تحقیق کیفی مورد بررسی قرار نگرفته است.

۲- پیشینه تحقیق

کیفیت زندگی مفهوم جدیدی نیست. مفهوم کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ میلادی در ادبیات برنامه‌ریزی، توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شد. ابتدا این مفهوم در حوزه پژوهشی وارد شد، اما در حال حاضر این مفهوم به حوزه‌های مختلف نظری روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و ... ارتقاء یافته است (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۳؛ ۳). هر چند ارتقای کیفیت زندگی در سطح فردی و اجتماعی مورد توجه برنامه‌ریزان بوده است اما هنوز تعریف قابل قبول جهانی برای کیفیت زندگی وجود ندارد (پور طاهری و همکاران، ۱۳۹۰؛ ۴). در ارتباط با کیفیت زندگی تاکنون مطالعات نسبتاً زیادی صورت گرفته است. اما بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که مطالعات صورت گرفته کمتر با مسائل روستائیان در ارتباط بوده است. در زیر به برخی از مطالعات انجام شده در این زمینه اشاره شده است:

رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان "سنجدش کیفیت زندگی: بررسی مقاهم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی" شاخص‌های کیفیت زندگی شامل مسکن، آب آشامیدنی، روشنایی، تغذیه، سوتخت، شبکه جمع‌آوری و دفع بهداشتی فاضلاب و زباله، سلامت، امنیت، استخدام، مالکیت زمین کشاورزی، مالکیت دام، مالکیت کالاهای با دوام، آموزش، ارتباطات و اطلاعات، مشارکت، آزادی، اوقات و فراغت و سطح رضایت در هر یک از موارد را مورد بررسی قرار دادند نتایج نشان داد که سنجدش کیفیت زندگی در نواحی روستایی پدیده‌ای پیچیده است که بدین منظور، باید شرایط مکانی و زمانی تأمین مورد توجه قرار گیرد. با این همه، مدل پیشنهادی قابلیت استفاده در شرایط مختلف را داراست. در مطالعه دیگری، پور طاهری و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی ویژگی‌های کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان خاوه شمالی در ۴ بعد اجتماعی، کالبدی، محیطی و اقتصادی پرداختند. نتایج نشان داد که شاخص‌های کیفیت آموزش، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت محیط فیزیکی، و نیز کیفیت درآمد و اشتغال پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شده‌اند. کیفیت سلامت و امنیت، کیفیت زیر ساخت و کیفیت کالبدی جامعه نمونه در حد متوسط ارزیابی شده است.

آزادی و همکاران (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای با عنوان "ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی ایلام (مطالعه موردی: دهستان کارزان)" به این نتیجه رسیدند که غیر از متغیر محیط مسکونی، سایر متغیرهای موردنبررسی از قبل آموزش، اوقات فراغت، محیط طبیعی، اشتغال و درآمد، زیرساخت‌ها، سلامت و امنیت پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی شده‌اند. بدري و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان "سنجدش شاخص‌های ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریان جنوبی شهرستان ترکمن" به این نتیجه رسیدند که بالاترین میزان رضایت از کیفیت زندگی در قلمروهای کیفیت تعامل و همبستگی اجتماعی و کیفیت امنیت و کمترین میزان آن نیز در قلمروهای اشتغال و درآمد و گذران اوقات فراغت وجود دارد.

بارانی پسیان و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان "سنجدش و تحلیل کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با تأکید بر متغیرهای جمعیت شناختی مطالعه موردی: خانوارهای روستایی شهرستان عجب شیر" دریافتند که متغیرهای کیفیت زندگی، امنیت و سلامت، محیط زیرساخت‌ها و کیفیت محیطی بالاتر از حد متوسط، و متغیرهای کیفیت محیط مسکونی، کیفیت اوقات فراغت، و کیفیت اشتغال و درآمد پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند.

خراسانی و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای با عنوان "سنجدش و ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در روستاهای دهستان

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

کرسف شهرستان خدابنده" به این نتیجه رسیدند که وضعیت روستاهای مورد مطالعه از نظر کیفیت زندگی در مجموع مناسب است و غالب مؤلفه‌ها وضعیت مناسبی را نشان می‌دهند که می‌تواند ناشی از عوامل مختلف مانند برخورداری از سطوح خدماتی مطلوب، وجود منابع درآمدی در سطح ناحیه‌ای و احساس امنیت عمومی باشد.

شهرخی ساردو و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان "ازربایی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسونومی عددی : مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت)" دریافتند که روستاهای مورد مطالعه از نظر شاخص‌های اوقات فراغت، دارایی، آموزش، کیفیت منابع جمعی و رضایت از ویژگی‌های گردشگری طبیعی در وضعیت نامناسبی قرار دارند.

کاستانزا (۲۰۰۷) در تحقیقی با عنوان " کیفیت زندگی: یک رهیافت فرصت‌های یکپارچه سازی، نیازهای انسانی و تندرستی ذهنی" نتیجه می‌گیرد که ترکیبی از روش‌های سنجش عینی و ذهنی برای سنجش کیفیت زندگی نیاز است. بدین ترتیب کیفیت زندگی از دو مولفه تامین نیازهای اساسی نظیر نیازهای معیشتی، امنیت، مشارکت، اوقات فراغت، خلاقیت و آزادی و رفاه شامل شادکامی، رضایتمندی و سودمندی برای گروه‌ها تشکیل شده است.

گرجیک و همکاران (۲۰۰۹) به تحقیقی با عنوان "کیفیت زندگی در مناطق روستایی کرواسی: برای ماندن یا ترک آن" پرداخته‌اند. حجم نمونه ۹۱۴ نفر، واقع در گروه سنی ۲۴-۴۵ سال مناطق روستایی را شامل می‌شود. نتایج نشان داد که فقدان فرصت‌های شغلی، محدودیت انتخاب حرفه، امکانات و درآمد پایین، همچنین خدمات اجتماعی و بهداشتی و درمانی ضعیف در روستاهای باعث کاهش رضایت زندگی شده بود.

کلس (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان "کیفیت زندگی و محیط" کیفیت زندگی را مسئله‌ای چند بعدی می‌داند که دستیابی به تعریف و شاخص‌های مناسب از آن به هدف مطالعه بستگی دارد. دستیابی به یک دیدگاه زیست محیطی را راهی پایدار برای دستیابی به کیفیت زندگی مناسب دانست و اظهار داشت که نباید نقش شرایط اقتصادی را در بالا بردن سطح کیفیت زندگی در تمام زمینه‌ها نادیده گرفت. از نظر وی، با وجود تلاش‌های سازمان‌های بین المللی و دولتها در زمینه ارتقای کیفیت زندگی، هنوز هم تفاوت فاحشی بین آنچه که بیان می‌کنند با آنچه که انجام می‌دهند هست و به این نتیجه دست یافت که همه اجزای کیفیت زندگی به مداخله برنامه‌ریزی شده در تمامی کشورها نیاز دارد.

۳- روش تحقیق

روش تحقیق حاضر کیفی و از نوع گراندد تئوری است. هدف پژوهش گراندد تئوری، بررسی فرآیندهای اجتماعی موجود در تعاملات انسانی و ساختار و روندی است که به آن منجر شده است. طی این روش نظریه‌ای با روش استقرایی از تجارب روزمره تعاملات، مستندات، ادبیات و مشاهدات استخراج می‌گردد. جامعه مورد مطالعه روستاهای شهرستان زنجان بودند. جهت انتخاب نمونه‌های مطالعه شده از نمونه‌گیری هدفمند با استفاده از روش گلوله برای استفاده شد. نمونه‌گیری تا اشباع داده‌ها ادامه یافت. در آخر تعداد شرکت‌کنندگان در تحقیق به ۲۲ نفر رسید. شرکت‌کنندگان شامل ۱۵ مرد و ۷ زن در محدوده سنی ۲۳ تا ۶۵ سال بودند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختارمند انفرادی و مشاهده مستقیم جمع‌آوری شدند. مدت زمان مصاحبه‌ها از ۲۰ تا ۳۵ دقیقه متغیر بود. داده‌های جمع‌آوری شده در قالب سه مرحله کد گذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شد. در مرحله کد گذاری باز، جملات در برگیرنده دیدگاه‌های روستائیان از کیفیت زندگی استخراج و مفاهیم مشابه با یک کد مشترک کدبندی گردید در انتهای این مرحله ۲۵ طبقه شکل گرفت. در مرحله کد گذاری محوری، ارتباط و پیوند میان مقوله‌ها کشف گردید. طبقه کیفیت زندگی روستایی به عنوان طبقه محوری مشخص شد و در قالب مدل پارادایمی کد گذاری محوری انجام پذیرفت. مدل پارادایمی شامل شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، زمینه، راهبردها، پیامدها و پدیده است. در کد گذاری انتخابی، ارتباط سایر طبقات با طبقه محوری مشخص شد. شرایط علی، وقایع، دلایل و متغیرهایی هستند که وقوع یا گسترش پدیده را

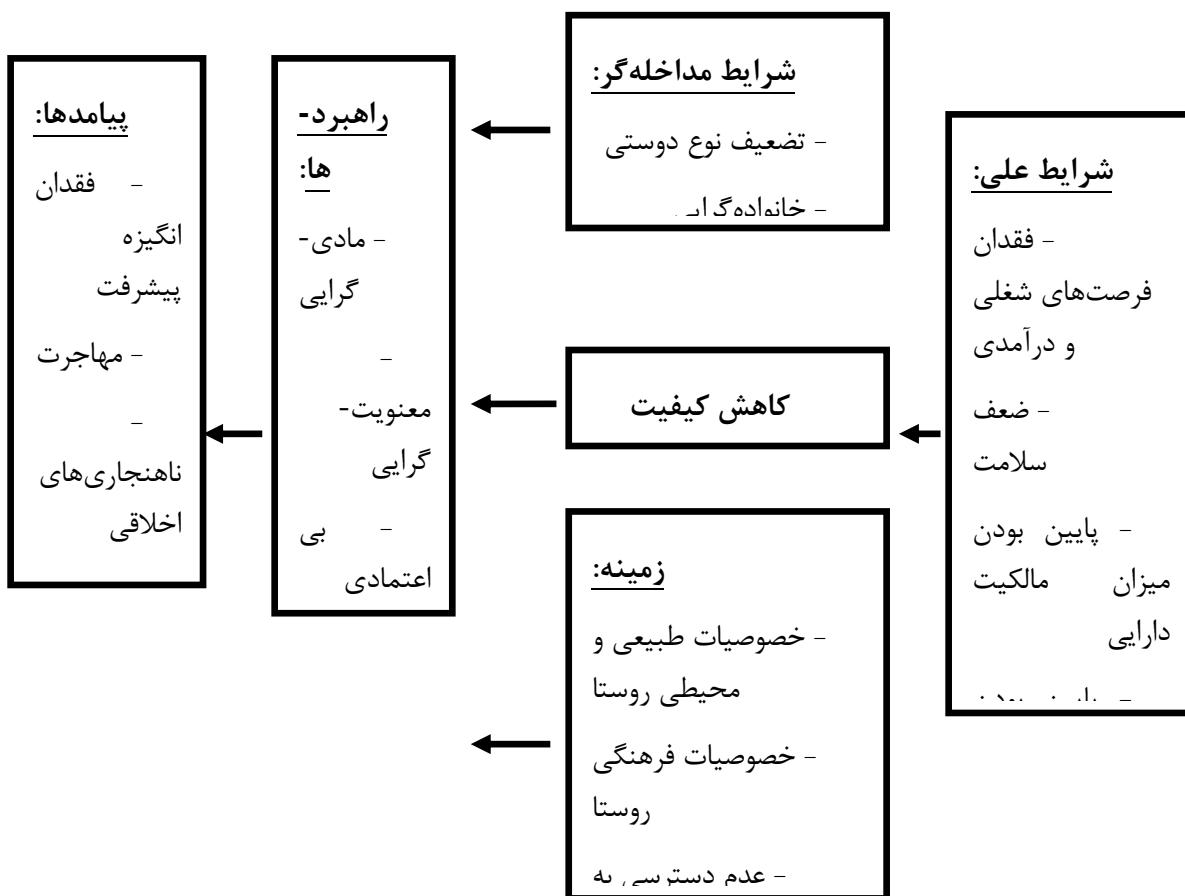

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

پیش بینی می کنند. زمینه، ارزش ها و موقعیت هایی است که متغیرها در متن آن قرار دارند. شرایط مداخله گر، متغیرها و شرایطی است که پدیده در آن روی می دهد. راهبردها اقدامات هدفمندی هستند که در پاسخ پدیده و به دنبال شرایط مداخله کننده روی می دهنند. پیامدها خواسته یا ناخواسته به دنبال راهبردها می آید (ادیب حاج باقری و همکاران، ۱۳۸۹؛ ۱۲۳). (۱۲۰)

۴- نتایج

پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این سوال شکل گرفت که دیدگاه ها و انتظارات روستائیان نسبت به کیفیت زندگی چیست. نتایج حاصل از کاربرد تئوری بنیانی و تحلیل داده های کیفی حاکی از آن است که این فرآیند براساس مدل ارائه شده در شکل شماره (۱) قابل تبیین می باشد. در این قسمت به بیان مولفه های مندرج در مدل مذکور پرداخته شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

شکل شماره (۱): مدل کاهش کیفیت زندگی روستایی

الف: شرایط علی مربوط به کاهش کیفیت زندگی روستایی

فقدان فرصت‌های شغلی و درآمدی

فقدان فرصت‌های شغلی و درآمدی یکی از عوامل اصلی کاهش کیفیت زندگی در این شهرستان بود که به آن اشاره شد. مردم روستایی معتقد بودند که به زعم خشکسالی‌های اخیر و نبود کار کشاورزی در این منطقه، فرصت‌های شغلی دیگری جهت استغفال در منطقه وجود ندارد. نداشتن شغل منجر به عدم تامین معیشت مردم شده است و مشکلات مادی زیادی به همراه داشته است. در این رابطه مرد ۳۳ ساله‌ای چنین میگوید:

"قبل‌کشاورزی می‌کردم. الان هم مشغول به کار کشاورزی هستم. از یک طرف گرانی و تورم در جامعه هست و از طرف دیگر خشکسالی هست و میزان تولید خیلی کم شده، درآمدم کفاف زندگیم را نمی‌دهد. شغل دیگه ای هم نیست که سراغش بروم این وضعیت اعصابم را خرد می‌کند."

در این زمینه کشاورز ۴۲ ساله‌ای چنین می‌گوید:

"قبل‌کارگر کشاورزی بودم ولی الان روزها رو میام تو کوچه و با اهالی روستا وقتی را می‌گذرانم. هیچ کاری جز این سراغ ندارم."

ضعف سلامت

بعضی از شرکت‌کنندگان در پژوهش اظهار کردند یکی از مواردی که منجر به کاهش کیفیت زندگی آن‌ها شده است ضعف سلامت جسمی و روحی این افراد می‌باشد. محدودیت‌های جسمی برای افراد روستایی معضلی در خور توجه محسوب می‌شود که منجر به کاهش کیفیت زندگی آن‌ها شده است. استغال در سطح روستا نیاز به سلامت کامل جسمی دارد و افرادی که سلامت کامل ندارند به حاشیه رانده شده‌اند. مرد ۴۷ ساله‌ای در این زمینه چنین می‌گوید:

"یک دستم را در حین کار با علف خردکن از دست دادم. از آن به بعد خانه نشین شده‌ام، کارم خوردن و خوابیدن است، از تکرار این روند خسته شده‌ام و زندگی برایم مفهومی ندارد."

مرد ۵۸ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"بخاطر مشکل اعصاب و روانم نمی‌توانم تمام روز را کار کنم، آفتاب شدید اذیتم می‌کند، صبح‌ها و عصرها کار می‌کنم، از اینکه بکارهایم نمی‌رسم ناراحت می‌شوم اما چاره‌ای نیست و باید تحمل کرد. چون در غیر اینصورت کسی مرا سرکار هم نمی‌برد و بیکار می‌شوم".

پایین بودن میزان مالکیت دارایی

یافته‌های تحقیق مبین این است که بیشتر جامعه نمونه از میزان مالکیت دام و اراضی کشاورزی خود به جهت درآمد و

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

پس انداز ناچیزی که عاید آن ها می سازد، احساس نارضایتی می کند. مرد ۴۹ ساله در این زمینه چنین می گوید: "پنج هکتار زمین دارم که در آن به کشت و زرع می پردازم. شغل من کشاورزی است و تنها درآمدی که دارم از این راه می باشد ولی این مقدار زمین پاسخگوی نیازهای مالی من نیست".

دامدار ۵۵ ساله دیگری در این زمینه چنین می گوید: "قبل از ۵۰۰ راس گوسفند داشتم اما الان مجبورم ۲۰۰ راس گوسفند نگهداری کنم. درآمد نصف شده است، بسیاری از اراضی خود را بخاطر که بخارت تامین علوفه اجراه کرده بودم و پول داده بودم بی مصرف ماندند. بدھی زیادی دارم و همه اینها باعث شده که از زندگیم راضی نباشم".

پایین بودن کیفیت مسکن

کیفیت محیط مسکونی در جامعه نمونه، به دلیل وجود بافت‌های قدیمی و فرسوده و نیز عدم استفاده از مصالح مقاوم در ساخت و سازها در سطح پایینی قرار دارد که منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. مرد ۵۳ ساله در این زمینه چنین می گوید:

"سن این خونه یادم نمی‌داد، از وقتی من بچه بودم هست، چوب‌های سقف ترک برداشتن، وقتی شبا میام بخوابم همش استرس اینو دارم که به صبح می‌رسم یانه، نکنه همه امشب بمیریم".

مرد ۴۹ ساله دیگری در این باره چنین می‌گوید:

"همیشه ناراحت اینم که خونه‌ام رو با هیچ اصولی نساختم، فقط از آجر و سیمان استفاده کردم و با یک تکون کوچیک فرو می‌ریزه".

پایین بودن کیفیت اوقات و فراغت

بسیاری از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که امکانات رفاهی و تفریحی در سطح روستاها وجود ندارد که همین منجر به نارضایتی این افراد از زندگی شده است. اهمیت این موضوع توسط خانم ۲۷ ساله بدین شرح بیان شده است:

"خیلی از موقع که حوصله‌ام سر میره دوست دارم با دوستان بیرون برم اما در سطح روستا جایی نیست که حتی دور هم جمع شویم و حرف بزنیم یا پیاده روی کنیم. من از این موضوع خیلی ناراحت می‌شوم".

خلاء حقوق شهروندی

بسیاری از شرکت‌کنندگان اظهار کردند که در بسیاری از روستاهای افراد و گروه‌هایی که از قدرت کمتری برخوردار هستند به حاشیه رفتند. از طرف دیگر افراد نمی‌توانند عقایدشان را آزادانه بیان کنند که همین منجر به نارضایتی آنان از زندگی شده است. در این زمینه مرد ۵۰ ساله چنین می گوید:

"احساس خوبی ندارم از این که نمی‌توانم آزادانه حرف بزنم، باید حرف‌ام تو خودم ببریم و این حالت منو افسرده می‌کند".

خانم ۳۳ ساله در این زمینه چنین می گوید:

"تبییض در این روستا بیداد می‌کند و این منو ناراحتم می‌کند. اگه قراره چیزی در این روستا ساخته شود دهیار می‌بره نزدیک خودش، اراضی کسایی که قدرتی ندارند رو به زور تصاحب می‌کنند و اختصاص به کارهای عمرانی میدهند. مشکلات

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

این افراد با نفوذ رو زودتر حل می کنند".

بعد خانوار

بعد خانوار شرایط اقتصادی- اجتماعی خانوار را تحت تاثیر قرار می دهد که منجر به کاهش میزان دسترسی افراد به امکانات و رضایتمندی آن ها می شود. اهمیت این موضوع توسط مرد ۴۰ ساله اینطور بیان شده است:

" تعداد اعضای خونواده ما زیاد بود. درآمدmon کفاف خرج همه‌مون رو نمی‌داد همین باعث شد تا همیشه تو خونواده‌هامون جر و بحث باشه و من از زندگیم احساس رضایت نداشته باشم"

جنسیت

نتایج مطالعه نشان داد که جنسیت افراد در کیفیت زندگی آنها موثر می باشد. افراد معتقد بودند که کیفیت زندگی در مناطق روستایی تا حدی تابع جنسیت می باشد و زنان و دختران روستایی از کیفیت زندگی پایین تری برخوردار می باشند. در این زمینه خانم ۳۰ ساله چنین می گوید:

" من چون دختر بودم وضعیت زندگیم این شد. دختراینجا حق ادامه تحصیل تو یک جای دیگه رو ندارن و بخارط همین هم کم سواد هستند. ما حق نداریم بزیم جایی کار کنیم و باید خونه نشین باشیم همین منو ناراحت و غمگین می کند"

استقلال فردی

استقلال در زمینه استقلال مالی و فکری مطرح بود. مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که شرایط مالی آنها به افراد اجازه استقلال فردی نمی دهد و همین باعث شده است که افرادی وابسته باشند. این افراد اعتقاد داشتند که بیشتر خانواده‌هایشان بجای آنها تصمیم می‌گیرند و همین منجر به نارضایتی آنها از زندگی شده است. در این زمینه مرد ۲۳ ساله چنین می‌گوید:

" درآمدی ندارم. همه مخارج را خانواده‌ام پرداخت می کنند. من حق انتخابی ندارم و خیلی وقت‌ها هر چی خودشان دوست داشته باشند می خرن. من دوست دارم چیزهایی رو بخرم که دوستشون دارم و خانواده‌ام مخالفت می کند و همین باعث ناراحتی من می شود".

دختر ۲۵ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

" من خودم حق ندارم چیزی رو انتخاب کنم. اگر چیزی را خودم انتخاب کنم همش استرس اینو دارم که از طرف خانواده ام مورد سرزنش قرار بگیرم بخارط همین اکثر موقع دیگران برای تصمیم می‌گیرند. مثل ادامه تحصیل که من دوست داشتم ولی اجازه ندادن"

ب: شرایط مداخله‌گر مربوط به کاهش کیفیت زندگی روستایی

نوع دوستی

نتایج نشان داد نوع دوستی به عنوان یکی از موضوعاتی است که تضعیف آن منجر به اختلال در روابط روستائیان و کاهش کیفیت زندگی آنان شده است. مرد ۶۴ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

" ارزش‌های روستا فرق کرده است. همه به فکر سود و منافع مالی خود هستن. افراد به هم‌دیگه کمک نمی کنند و در قبال دیگران احساس وظیفه نمی کنند که همین منجر به ناراحتی من می شود".

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

زن ۵۰ ساله در این زمینه می‌گوید:

"توان مالی مردم روستا خوب نیست از این‌که می‌بینم در وضعیت بدی زندگی می‌کنند ناراحت می‌شوم. بعضی وقتاً در حد وسعم کمک می‌کنم و این باعث آرامش من می‌شود".

خانواده‌گرایی

خانواده‌گرایی براساس روابط، میزان اتحاد، حمایت اجتماعی و داشتن روابط متقابل در سطح خانواده مطرح شد. در این زمینه مرد ۴۱ ساله چنین می‌گوید:

"پدر و مادرم سن زیادی دارند، بخاطر همین کنار آنها زندگی می‌کنم تا از آنها مراقبت کنم و هیچی در دنیا لذت‌بخش‌تر از این برای من نیست"

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی در سطح روستاهای ناشی از مشارکت افراد روستایی و اعتماد بین آنان می‌باشد. مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که پیوندهای اجتماعی ضعیف منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. درباره اهمیت این موضوع مرد ۶۵ ساله چنین می‌گوید:

"مردم در امور روستا با هم مشارکت می‌کنند و این برایم خوشایند است که کارها طبق روال پیش می‌روند".

زن ۴۷ ساله در این زمینه می‌گوید:

"وقتی بچه‌ام از مدرسه می‌آید من خونه نیستم. به همسایه‌ام سپردم تا به خانه آن‌ها بروم، من به آن‌ها اعتماد دارم و خوشحالم که با هم همسایه هستیم"

پ: زمینه مربوط به کاهش کیفیت زندگی روستایی

سایر طبقات مندرج در مدل پژوهش در داخل بستر روستا و با توجه به یکسری شرایط خاص شکل گرفته است.

خصوصیات طبیعی جامعه پیرامون

یکی از زمینه‌های کاهش کیفیت زندگی روستایی، خصوصیات طبیعی و محیطی روستاهای این منطقه در مجاورت با بخش دشت حفاظت شده آهوان سه‌رین قرار دارند. شرایط مذکور زمینه را برای کاهش کیفیت زندگی روستایی هموار کرده است. در این مورد مرد ۶۰ ساله چنین می‌گوید:

"مقدار زیادی از اراضی کشاورزی در بخش حفاظت شده قرار دارد. علاوه بر این، ما آزادی عمل در مبارزه شیمیایی با آفات و بیماری‌ها را نداریم که در نهایت میزان درآمد و تولید کشاورزان کاهش می‌یابد و باعث شده بدخت شویم".

خصوصیات فرهنگی جامعه پیرامون

تعدادی از مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که خصوصیات فرهنگی خاص روستا بر روی کیفیت زندگی افراد تاثیر می‌گذارد. درباره اهمیت این موضوع مرد ۳۶ ساله چنین می‌گوید:

"از سن ۱۵ سالگی مشغول قالی بافی شدم دیگه وقت درس خوندن و کارای دیگه رو نداشتم بخاطر همین هم ادامه تحصیل ندادم. خیلی ناراحت بودم و الان من این کار رو دوس ندارم ولی تو روستای ما اگه بخوای بری سر کارای دیگه، بجز

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

کارگری کاری نیست و همه مسخرهات می‌کنند".

خانم ۲۴ ساله در این باره می‌گوید:

"در روستای ما دختران حق تنهایی بیرون رفتن را ندارند چون براش حرف در میارند".

عدم دسترسی به مراکز خدمات عمومی

عدم دسترسی به مراکز خدمات عمومی، یکی از موضوعاتی بود که توسط شرکت‌کنندگان مورد توجه قرار گرفت. محرومیت از ادامه تحصیل به دلیل نبود مدارس راهنمایی و دبیرستان یکی از مواردی بود که منجر به نارضایتی افراد از زندگی خود شده بود. عدم دسترسی به مراکز بهداشتی و درمانی مناسب نیز سبب شده بود که روستائیان از زندگی رضایت کافی نداشته باشند و زندگی را خوشایند تلقی نکنند که همین منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. در این رابطه دختر ۲۷ ساله چنین می‌گوید:

"اکثرا افراد تو این روستا تا راهنمایی درس می‌خوانند، چون مدرسه دبیرستان نیست و برای ادامه تحصیل باید برمی‌روستای دیگه و یا شهر، رفت و آمدش برامون سخته و مجبوریم ترک تحصیل بکنیم، این برای من واقعا ناراحت کننده است".

مرد ۳۳ ساله در این زمینه می‌گوید:

"نبود مراکز بهداشتی و درمانی مرا ناراحت می‌کند. خیلی موقع که سر درد می‌گیرم مرکزی نیست که بهش مراجعه کنم".

عدم دسترسی به زیرساخت‌ها با کیفیت مناسب

عدم دسترسی به زیرساخت‌ها با کیفیت مناسب باعث شده است تا روستائیان به زعم داشتن راه‌های آسفالت، به وسائل حمل و نقل مناسب دسترسی نداشته باشند. راه‌های برخی از روستاهای دارای شیب زیاد و تندری باشند و همین تردد در این راه‌ها را مشکل کرده است و این روستاهای تحت عنوان روستاهای دور افتاده و منزوی شناخته می‌شوند. در برخی از روستاهای به زعم وجود لوله‌کشی آب شرب، آب شرب به دلیل خشکسالی وجود ندارد. در این روستاهای آب شرب، از آب چاه‌ها تأمین می‌شود. خانم ۴۰ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"جاده روستای ما آسفالت هست ولی مینی بوس و تاکسی نداره چون جاهاش پیچ در پیچ و اندازه یک ماشین است و کسی حاضر به رانندگی در این جاده نمی‌شود! برای زنی مثل من که هیچ کس را ندارد، خرید و به شهر رفتن تبدیل به یک مشکل جدی شده است که اعصابم را خرد می‌کند".

مرد ۶۰ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"آب شرب‌مون تسوبه نشده است! این منو ناراحت می‌کنه که روستامون لوله‌کشی شده است ولی آب نداریم و از چاه و چشمۀ آب می‌خوریم، انگار کسی به فکر ما نیست".

ضعف کیفیت محیطی

عدم دسترسی به جایگاه‌های دفن زباله و فضولات حیوانی، اتلاف و آلودگی منابع آب کشاورزی و فرسایش خاک موجب نارضایتی مردم از زندگی و کاهش کیفیت زندگی روستائیان می‌شود که به تکرار در اظهارات مصاحبه‌شوندگان قابل برداشت بود. خانم ۴۰ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

"فضولات حیوانی در سطح روستا پخش می‌شوند. بوی این فضولات کل روستا را در بر می‌گیرد. این بو مرا اذیت می‌کند و من از این وضعیت ناراضی هستم".

مرد ۴۵ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"در چند فصل از سال که آب داریم آب هدر می‌رود. زباله‌های روستا در نزدیکی این آب رها شده است. بارها این مسائل را پیگیری کردیم چون زندگی من وابسته به این آب است اما کاری انجام نشد و این برای من واقعاً عذاب آور است".

ت: راهبردها

مادی‌گرایی

تعدادی از مشارکت‌کنندگان معتقد بودند که پایین بودن کیفیت زندگی آن‌ها منجر به مادی‌گرایی آن‌ها شده است. درباره اهمیت این موضوع مرد ۴۰ ساله چنین می‌گوید:

"اگر پول داشتم بسیاری از مشکلات الان نبود، خانه داشتم، ماشین داشتم. همه مشکلات زندگی من با پول حل می‌شه" مرد ۴۵ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"تو این دنیا با پول می‌شه به همه لذت‌ها دست پیدا کرد. پول که داشته باشی همه چی برات مهیا می‌شه و آرامش داری".

معنویت‌گرایی

تعدادی از مشارکت‌کنندگان نیز معتقد بودند که پایین بودن کیفیت زندگی آن‌ها منجر به معنویت‌گرایی آن‌ها شده است. اهمیت این موضوع توسط خانم ۴۷ ساله اینطور بیان شده است:

"قبول کرده‌ام که تقدیر مرا خداوند نوشته است که زندگی‌ام این‌گونه بگذرد و این به من آرامش می‌دهد".

بی‌اعتمادی اجتماعی

افراد مشارکت‌کننده اظهار کردند که روابط نابرابر در سطح روستا منجر به بی‌اعتمادی اجتماعی افراد شده است. در این رابطه خانم ۲۷ ساله چنین می‌گوید:

"دھیار بین اهالی روستا تبعیض قائل می‌شود. ما با دید بد به دھیار نگاه می‌کنیم. اکثراً زمین‌های ما را تحت عنوان فضای سبز از دستمون گرفته است و ما کاری از دستمون بر نمی‌یاد چون قدرتی نداریم و این منو خیلی عذاب می‌دهد".

مرد ۴۲ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"بچه‌های من حتی دکترا هم بگیرند کار نیست. الان همه کارها براساس روابط است. تمام کسایی تو روستا مشغول بکارند که با شورها و دھیارها نسبت فامیلی دارند. همه امکانات روستا در فاصله نزدیک به این افراد قرار دارد".

ث: پیامدها

فقدان انگیزه پیشرفت

مشارکت‌کنندگان اظهار کردند که پایین بودن کیفیت زندگی منجر به فقدان انگیزه پیشرفت شده است. خانم ۳۳ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

"شایط زندگیم باعث شده است تا اراده‌ای برای انجام دادن کاری نداشته باشم".

مرد ۳۳ ساله‌ای درباره اهمیت این موضوع چنین می‌گوید:

"سال‌ها بخاطر درس خوندن تلاش کردم ولی الان کار نیست. وضع مالی خوبی ندارم تا کاری دست و پا کنم و همین باعث شده تو زندگیم را کد بمونم و نتونم کاری کنم".

انزوای اجتماعی

مشارکت‌کنندگان اظهار کردند یکی از پیامدهای اصلی پایین بودن کیفیت زندگی در مناطق روستایی انزوای اجتماعی است. جهت تاکید بر اهمیت این موضوع دختر ۲۵ ساله چنین می‌گوید:

"شایط باعث شده تا من همچ تو خونه باشم. حتی نمی‌توانم به دیدن دوستان صمیمی‌ام بروم و بیشتر اوقات روز را به تنها‌ی سپری می‌کنم".

مرد ۴۲ در این زمینه چنین می‌گوید:

"روستا را دچار تنש‌های روانی کردند چون روابط نابرابر است. من دیگر در فعالیت‌های جمعی هم شرکت نمی‌کنم، ترجیح می‌دهم خانه نشین باشم"

ابهام آینده

وضع معیشتی خانواده و فقدان فرصت‌های شغلی در سطح روستا منجر شده است تا افراد نسبت به آینده نگران و نامید باشند. در این رابطه مرد ۳۶ ساله چنین می‌گوید:

"نه کار درست و حسابی داریم و نه درآمدی که به امید اون برا آینده برنامه‌ریزی کنیم. همش غصه آینده رو می‌خوریم ولی کاری از دستمون بر نمی‌یاد. آینده هم مثل دیروز هست که گذشت"

در این زمینه زن ۳۰ ساله چنین می‌گوید:

"مشکلات ما زیاده، ولی هیچ قدمی برای حل کردنش برداشته نمی‌شود. با این وضعیتی که هم پیش میره معلوم نیست چه اتفاقی می‌افته و آینده ما چی می‌شود"

ناهنجری‌های اخلاقی

یکی از موضوعاتی که مشارکت‌کنندگان اظهار کردند ناهنجری‌های اخلاقی بود که به عنوان یکی از پیامدهای پایین بودن کیفیت زندگی مطرح شد. دختر ۲۷ ساله در این زمینه چنین می‌گوید:

"زندگی خوبی ندارم. از وضعیت زندگی‌ام خسته شدم و همین باعث شده تا بارها فکر کنم با خودکشی مشکلاتم حل می‌شود"

مهاجرت

نتایج یافته‌ها نشان داد که یکی از اصلی‌ترین پیامدهای پایین بودن کیفیت زندگی در مناطق روستایی مهاجرت است. در این رابطه مرد ۶۴ ساله چنین می‌گوید:

"روستامون الان ۴۰ خانوار هست. نه آب داریم، نه کار و نه درآمدی و بخاطر همین همه دارند روستا رو ترک می‌کنند".

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

۵- نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش و مقایسه آن با سایر تحقیقات مشابه نشان داد که در جواب این سوال پژوهش که دیدگاهها و انتظارات روستاییان درباره کیفیت زندگی چیست، نتایج زیر قابل عنوان می‌باشد:

طبق یافته‌ها، فقدان فرصت‌های شغلی و درآمدی یکی از موضوعاتی بود که منجر به کاهش کیفیت زندگی در مناطق روستایی شده بود. همان‌طور که شرکت‌کنندگان بیان کردند، نداشتن شغل و نبود فرصت‌های شغلی منجر به اختلال و رنج در تمدن معیشت شده است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که نداشتن شغل مناسب، مشکلات مادی و وجود تورم منجر می‌شود که روستاییان به سختی نیازهای معیشتی خود را تامین کنند.

طبق یافته‌ها، ضعف سلامت از جمله موضوعاتی بود که شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر در اظهاراتشان به عنوان عامل موثر بر کیفیت زندگی بیان کردند. شرکت‌کنندگان ضعف سلامت را به عنوان یکی از عوامل کاهش کیفیت زندگی روستایی دانسته‌اند. چرا که در جوامع روستایی شغل مناسب با وضعیت سلامتی این افراد وجود ندارد و این افراد در روستاهای به حاشیه رفته‌اند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های رضوانی و منصوبیان (۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه رضوانی و منصوبیان (۱۳۸۷) نشان داد سلامت به عنوان یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی است.

طبق یافته‌ها، میزان مالکیت دارایی یکی از موضوعاتی بود که روستاییان بیان کردند. براساس اظهارات شرکت‌کنندگان پایین بودن میزان مالکیت تعداد دام و میزان اراضی کشاورزی منجر به کاهش درآمد و سختی در تامین معیشت این افراد شده است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های رضوانی و منصوبیان (۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه رضوانی و منصوبیان (۱۳۸۷) نشان داد مالکیت دام و اراضی کشاورزی به عنوان شاخص‌های کیفیت زندگی در مناطق روستایی است.

یکی از موضوعاتی که روستاییان معتقد بودند منجر به پایین بودن کیفیت زندگی در مناطق روستایی می‌شود، پایین بودن کیفیت مسکن بود. براساس اظهارات شرکت‌کنندگان، عدم استفاده از مصالح مقاوم ساخت و ساز و فرسوده بودن بافت روستایی منجر به پایین بودن کیفیت مسکونی گردیده است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پورطاهری (۱۳۹۰) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه پورطاهری (۱۳۹۰) نشان داد که شاخص کیفیت محیط مسکونی در مناطق روستایی پایین‌تر از حد متوسط است.

خلاء حقوق شهروندی از دیگر موضوعاتی بود که شرکت‌کنندگان معتقد بودند منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. براساس اظهارات شرکت‌کنندگان افراد نمی‌توانند عقاید خود را آزادانه بیان کنند و افرادی که در روستا قدرت کم‌تر دارند به حاشیه رانده شده‌اند و همین موجب نارضایتی آن‌ها شده است. نتایج پژوهش حاضر با مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد خلاء حقوق شهروندی، شامل حقوق اجتماعی، حقوق اقتصادی و حقوق مدنی منجر به فرسایش کیفیت زندگی در مناطق روستایی شده است.

روستاییان نبود امکانات رفاهی و تفریحی در سطح روستا را یکی از عوامل موثر بر کاهش کیفیت زندگی دانسته‌اند. نتایج این پژوهش با یافته‌های بدري و همکاران (۱۳۹۲) و شاهرخی و همکاران (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. نتایج پژوهش بدري و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که کم‌ترین میزان رضایت از کیفیت زندگی در قلمرو گذراندن اوقات و فراغت و استغال و درآمد است. نتایج مطالعه شاهرخی و همکاران (۱۳۹۴) نیز نشان داد که اوقات و فراغت در سطح روستا در وضعیت نامناسبی قرار دارد.

طبق اظهارات بعضی از شرکت‌کنندگان، بعد خانوار منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. شرکت‌کنندگان در این

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

زمینه اظهارات کردند که در خانوارهایی با جمعیت زیاد، میزان دسترسی به امکانات کمتر است و همین موجب نارضایتی افراد می‌شود.

طبق اظهارات بعضی از شرکت‌کنندگان، جنسیت منجر به کاهش کیفیت زندگی آنان شده است. شرکت‌کنندگان در این زمینه اظهار کردند که زنان و دختران روستایی آزادی‌های کمتری نسبت به مردان دارند و همین موجب نارضایتی افراد می‌شود.

طبق اظهارات بعضی از شرکت‌کنندگان، نبود استقلال فردی منجر به کاهش کیفیت زندگی آنان شده است. شرکت‌کنندگان در این زمینه اظهار کردند که استقلال مالی و استقلال فکری ندارند و تصمیم‌گیری در زمینه‌های مختلف بر عهده اطرافیان است و همین موجب نارضایتی افراد می‌شود. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز (۱۳۹۶) نیز نشان داد نبود استقلال فردی منجر به کاهش کیفیت زندگی در روستا شده است.

خصوصیات طبیعی و محیطی روستا، یکی دیگر از موضوعات شناسایی شده بود. طبق اظهارات برخی از شرکت‌کنندگان شرایط خاص طبیعی روستا نظیر مجاورت با دشت حفاظت شده منجر به کاهش دسترسی به امکانات حفاظتی و میزان اراضی کشاورزی و در نتیجه کاهش کیفیت زندگی شده است.

طبق یافته‌ها، خصوصیات فرهنگی روستا از دیگر موضوعاتی بود که کشاورزان اظهار کردند در کیفیت زندگی روستائیان موثر است. اظهارات شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر با یافته‌های نشان می‌دهد که روستاییان تعصبات و فرهنگ خاصی دارند که منجر به عدم رضایت آن‌ها از زندگی می‌شود. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد.

براساس یافته‌ها، کشاورزان اظهار کردند عدم دسترسی به مراکز خدمات عمومی نظیر مدرسه و مراکز بهداشتی منجر به کاهش کیفیت زندگی شده است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، آزادی و همکاران (۱۳۹۲)، گرجیک و همکاران (۲۰۰۹) و شاهرخی ساردو و همکاران (۱۳۹۴) هم‌خوانی دارد. نتایج تحقیق این افراد نشان داد که در روستاهای شاخص‌های کیفیت آموزش پایین‌تر از حد متوسط است. نتایج مطالعه گرجیک و همکاران (۲۰۰۹) نیز نشان داد که خدمات اجتماعی و بهداشتی و درمانی ضعیف در روستاهای منجر به کاهش رضایت از زندگی شده است.

یکی دیگر از موضوعات شناسایی شده در جریان پژوهش در رابطه با کیفیت زندگی، عدم دسترسی به زیرساخت‌ها با کیفیت مناسب بود. روستائیان اظهار کردند که به زعم لوله‌کشی آب شرب و جاده آسفالتی به وسائل حمل و نقل و آب شرب دسترسی ندارند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد. نتایج پژوهش رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) نشان داد که دسترسی به آب آشامیدنی و امکانات حمل و نقل از شاخص‌های ارزیابی کیفیت زندگی در سطح روستاهای می‌باشد.

بررسی‌ها نشان دادند که ضعف کیفیت محیطی به دلیل اتلاف و هدر روی آب و نبود شبکه‌های جمع‌آوری بهداشتی فاضلاب و زباله از عوامل موثر بر کیفیت زندگی است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) نشان داد که شبکه جمع‌آوری و دفع بهداشتی فاضلاب و زباله یکی از شاخص‌های سنجش کیفیت زندگی است.

بررسی‌ها نشان دادند که نوع دوستی یکی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) هم‌خوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که نوع دوستی یکی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی روستائیان است.

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

بررسی‌ها نشان دادند که خانواده‌گرایی یکی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد.

بررسی‌ها نشان دادند که سرمایه اجتماعی یکی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی است. نتایج پژوهش حاضر با رضوانی و منصوریان (۱۳۸۷) و پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰) همخوانی دارد. نتایج مطالعه این افراد نشان داد که سرمایه اجتماعی یکی از عوامل موثر بر کیفیت زندگی روستائیان است که منجر به بهبود کیفیت زندگی روستائیان می‌شود.

مادی‌گرایی یکی از راهبردهایی است که روستاییان در رابطه با کیفیت زندگی پایین بکار می‌برند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که پول زمینه تامین بسیاری از نیازهای اساسی انسان و رضایتمندی افراد است.

یکی دیگر از راهبردهایی که روستاییان در رابطه با کیفیت زندگی پایین بکار می‌برند معنویت‌گرایی است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد. نتایج مطالعه قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که افراد روستایی در شرایطی با کیفیت زندگی پایین، مادیات را به عنوان ابزارهایی می‌نگرند که بدون آن نمی‌توانند آخرتی داشته باشند.

یکی دیگر از راهبردهایی که روستاییان در رابطه با کیفیت زندگی پایین بکار می‌برند بی‌اعتمادی اجتماعی است که در آن فرد اعتماد خود را از دست می‌دهد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) همخوانی دارد.

یکی از پیامدهای کیفیت زندگی پایین در مناطق روستایی فقدان انگیزه پیشرفت است. از دیگر پیامدهای پایین بودن کیفیت زندگی در مناطق روستایی مهاجرت جمعیت می‌باشد بطوری که در سال‌های اخیر منجر به خالی شدن روستاهای گردیده است. نتایج نشان دادن که کیفیت زندگی پایین در مناطق روستایی منجر به ابهام آینده شده است، بطوری که افراد نگران آینده هستند. و در موارد نادری مبهم بودن آینده و شرایط نامساعد زندگی منجر به بروز ناهنجاری‌های اخلاقی و انسوای اجتماعی شده است. نتایج پژوهش قلی‌زاده عزیز و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که فرسایش کیفیت زندگی منجر به ابهام آینده شده است.

تشکر و قدردانی

در انتها لازم می‌دانم از خانم مهندس زینب مردانی که ما را در جمع‌آوری اطلاعات یاری نمود صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم.

مراجع

۱. ادیب حاج باقری، م، پرویزی، س. و صلصالی، م. (۱۳۴۵). روش‌های تحقیق کیفی. چاپ دوم، تهران، نشر و تبلیغ بشری.
۲. آزادی، ی.، تقدبی‌ی، ا.، جمشیدی، ع. ر. و جمینی، د. (۱۳۹۲). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی ایلام (مطالعه موردی: دهستان کارزان). مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۳، صص ۴۹-۷۱.
۳. بارانی پسیان، و.، نظریان، ا. و مهدوی، م. (۱۳۹۳). سنجش و تحلیل کیفیت زندگی خانوارهای روستایی با تأکید بر متغیرهای جمعیت شناختی مطالعه موردی: خانوارهای روستایی شهرستان عجب شیر. نشریه پژوهش‌های روستایی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۷۱-۸۸.

ماهnamه علمی تخصصی پایا شهر

۴. بدری، س.ع.، رضوانی، م.ر. و قرنجیک، م. (۱۳۹۲). سنجش شاخصهای ذهنی کیفیت زندگی در نواحی روستایی مطالعه موردی: دهستان جعفریان جنوبی شهرستان ترکمن. نشریه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دوره ۲۴، شماره ۲، صص ۷۴-۵۳.
۵. پور طاهری، م.، رکن‌الدین افتخاری، ع.ر. و فتاحی، ع.ا. (۱۳۹۰). ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان). پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۳۱-۱.
۶. حریرچی، ا.م.، میرزایی، خ. و جهرمی و مکانی، ا. (۱۳۸۸). چگونگی وضعیت کیفیت زندگی شهرنشان شهر جدید پردیس، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره ۴، صص ۱۱۰-۸۹.
۷. حیدری، ع. (۱۳۹۰). بررسی شاخصهای کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی استان کهگیلویه و بویر احمد. فصلنامه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۶، صص ۶۶-۵۱.
۸. خراسانی، م.ا.، حاجیلو، م. و ولی‌زاده، ز. (۱۳۹۳). سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در روستاهای دهستان کرسف شهرستان خدابنده. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، سال ۳، شماره ۸، صص ۷۸-۶۵.
۹. رضوانی، م.ر. و منصوریان، ح. (۱۳۸۷). سنجش کیفیت زندگی: بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارائه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۳، صص ۲۶-۱.
۱۰. شاهرخی ساردو، ص.، نوری‌پور، م. و پدرام، پ. (۱۳۹۴). ارزیابی کیفیت زندگی مناطق روستایی با استفاده از تاکسیونومی عددی (مورد مطالعه: دهستان اسفندقه، شهرستان جیرفت). مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۱، شماره ۲، صص ۴۷-۳۱.
۱۱. شاهرخی ساردو، ص. و نوری‌پور، م. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در مراکز دهستانهای شهرستان جیرفت. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۴، شماره ۲، صص ۴۰-۱۹.
۱۲. عنبری، م. (۱۳۸۹). بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران (۱۳۸۵ تا ۱۳۶۵). نشریه توسعه روستایی (نامه علوم اجتماعی)، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۸۱-۱۴۹.
۱۳. فراهانی، ح. و رستم خانی، ا. (۱۳۹۱). بررسی و ارزیابی نقش دهیاری‌ها بر کیفیت زندگی در روستاهای مطالعه موردی: دهستان کرسف شهرستان خدابنده. مجله مدیریت شهری، شماره ۳۰، صص ۲۰۶-۱۹۵.
۱۴. قدیری معصوم، م.، قراگزلو، ه. احمدی، س. و لرستانی، ا. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: دهستان بلوران، استان لرستان). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، شماره ۲۸، صص ۱۶-۱.
۱۵. قلی‌زاده عزیز، و.، قاسمی، ی.م. و مهدی‌زاده، ح. (۱۳۹۶). چگونگی ارزیابی کیفیت زندگی در بین روستائیان حومه ارومیه. فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره ۱۱، شماره ۴، صص ۱۵۴-۱۳۱.
۱۶. کرمی، م. (۱۳۹۶). تاثیر اعتبارات بانک کشاورزی بر کیفیت زندگی روستائیان (مورد مطالعه: شهرستان زنجان). پایان نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه رازی.
۱۷. کوهشاپی، م.، یغفوری، ح. و روستا، م. (۱۳۹۵). سنجش فضایی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های شهر بم بعد از زلزله با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱۶، شماره ۶۱، صص ۲۵۲-۲۱۳.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

۱۸. میرزائیان، ب.، رحمانی، ب.، رضویان، م. ت. و فرجی راد، ع. ر. (۱۳۹۵). سنجش کیفیت زندگی در سکونتگاههای روستایی (مورد: بخش مرکزی شهرستان اسلام آباد غرب). *فصلنامه جغرافیایی سرزمین، علمی-پژوهشی*، سال ۱۳، شماره ۴۹، صص ۱-۱۳.

19. Costanza, R. (2007). Quality of Life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being. *Ecological Economics*, 61(2-3).
20. Grgic, I., Zimbrek, T., Tratnik, M., Markovina, J. & Juracak, J. (2009). Quality of life in rural areas of Croatia: to stay or to leave?. *African journal of agricultural research*, 5(8).
21. Keles, R. (2012). The Quality of Life and the Environment. *Social and Behavioral Sciences*, 35, pp 23–32.
22. Pal, A K. & Kumar, U C. (2005). "Quality of Life Concept for the Evaluation of Societal Development of Rural Community in West Bangal". *Asia-Pacific Journal of Rural Development* , Vol 5, No 2, pp 83-93.